

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№1(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 312 sahifa,
20-yanvar, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Maktabga tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilarini maktab ta'limiga tayyorligini aniqlash	16
<i>Akramova Dildora Ergashboy qizi</i>	
Bola tarbiyasida o'yinning ahamiyati	21
<i>Choriyeva Durdona Anvarovna, O'ktamova Nasiba Ravshan qizi</i>	
O'quvchilarning loyiha-tadqiqot faoliyatini tashkil etishning ilmiy asoslari	25
<i>Sobirova Nilufar Azimboy qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagogik jarayonni tashkil etish	29
<i>Choriyeva Durdona Anvarovna, Ko'zibayeva Nasiba O'tkir qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda sensor tarbiyani rivojlantirish texnologiyalari	32
<i>Choriyeva Durdona Anvarovna, Allaberdiyeva Mardona O'tkirbek qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarni jismoniy tarbiyalash mazmuni va vazifalari.....	37
<i>Choriyeva Durdona Anvarovna, Mirsharfova Shahinabegim Saidabbos qizi</i>	
Gandbolchi sportchilarni jismoniy tayyorgarligida harakatli o'yinlarning tarbiyaviy rivojlantiruvchi vazifalari	41
<i>Ibodullayeva Munira Atabek qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda dars samaradorligini oshirishda noan'anaviy usullardan foydalanish samaradorligi.....	44
<i>Yusufaliyeva Gulnora Abduraxmonovna</i>	
Modern Requirements for a Teacher's Pedagogical Skills in the Context of Digital Transformation in Education.....	49
<i>Abira Bakhramova</i>	
Ta'lim muassasalarida o'smir yoshlarning ijtimoiylashuv jarayonini samarali tashkil etishga yordam beruvchi pedagogik omillar va shart-sharoitlar	54
<i>Artikova Gulnoza Xasanovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida iqtisodiy tarbiya berishning nazariy-pedagogik asoslari	57
<i>Mamadaliyeva Nilufar Bahodirovna</i>	
Kognitiv lingvistika va konseptologiya masalalari	60
<i>Meyliqulova Manzura Abdullayevna</i>	
Developing Law Students' Writing Competence Through the IRAC Method in Legal English Classes: A Comprehensive Study at TSUL.....	63
<i>Noila Mustafoeva</i>	
Tarixiy obidalarining restavratsiya jarayonlarining o'rganilish tarixi	67
<i>Ochilov Davron Bahodir o'g'li</i>	
Oliy ta'limda baholash jarayonini avtomatlashtirishda sun'iy intellekt texnologiyalarining qo'llanishi.....	72
<i>Ovxunov Iqboljon Abdunabiyevich, Mamadaliyeva Kamolaxon Xayrullo qizi</i>	
Tabiiy yorug'lik va barqaror energiya manbalarini integratsiyalashgan mini home loyihasi.....	76
<i>Djuraboyev Maqsudbek Karimbek o'g'li, Qodirjonov Oyatillo Abdulboqi o'g'li</i>	
Talabalarning tarixiy tafakkurini rivojlantirishda madaniy meros vositalarining pedagogik ahamiyati.....	80
<i>Rajabova Matluba Toshkentboy qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarining umummadaniy kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari.....	83
<i>Saidova Nigora Olimovna, Jo'rayeva Nilufar Rustamjon qizi</i>	
Raqamli kommunikatsiyalarni o'smirlar shaxsiyatining rivojlanishiga ta'siri	86
<i>Shomurotova Nigoraxon Nabijonovna</i>	
Talabalarning chizma geometriya fanini mustaqil bilish faoliyatiga oid kompetensiyalarini "Visio" dasturi vositasida rivojlantirish metodikasi	90
<i>Tashimov Nurlan Erpolatovich</i>	

Shaxslararo munosabatlar – ijtimoiy pedagogik muammo sifatida.....	94
Uralova Muxabbat Sanjar qizi	
O'zbek tili darslarida raqamli ta'lim vositalaridan foydalanish tajribasi	98
Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna	
Психологическая готовность разведенных людей к вступлению в новый брак и приоритеты при выборе партнера.....	101
Саидвалиева Шодия Рихсихужа кизи	
Воспитание любви к прекрасному у дошкольников в развивающей предметно-пространственной среде: теоретико-методический аспект.....	107
Терехова Ольга Евгеньевна, Темирова Барно Кёмхоновна	
Методика формирования наблюдательности у детей 6–7 лет в процессе целенаправленных прогулок-наблюдений.....	111
Терехова Ольга Евгеньевна, Шокиржоновна Мохира Илхомжон кизи	
Bo'lajak tarbiyachilarni kasbiy pedagogik faoliyatga tayyorlash texnologiyalari	115
Artikbayeva Aziza Abror qizi	
Zamonaviy darslarda guruhlarda ishlash metodikasi	118
Berdiyeva Lobar Norqobulovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida faol rivojlantiruvchi muhitni tashkil etishda STEAM ta'lim texnologiyasidan foydalanish.....	120
Esanova Maysara Umirovna	
Logopediyada axborot texnologiyalarini qo'llash metodlari	124
Feruza Yusupova Akildjanovna	
Axborot texnologiyalarining ta'lim jarayonidagi o'rni va rivojlanish bosqichlari.....	130
Qodirov Farrux Ergash o'g'li, Allanazarova Anora Muxobir qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ilmiy-ijodiy kompetentsiyalarini rivojlantirish	134
Umarov Xusniddin	
Bo'lajak talabalarining individual yondashuv asosida kasbiy-ijodiy ko'nikmalarini rivojlantirish	138
Arslonova Gulsora Kurbonovna	
Ona tili darslarida til kompetentsiyasini kognitiv-semantik yondashuv asosida shakllantirish	142
Mo'minova Go'zalxon G'ulamjanovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ijodiy tafakkurini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	147
Maxliyo Turotova Erkin qizi	
Talabalarining kreativligini musiqiy-nazariy fanlar vositasida oshirish samaradorligi	153
Urinova Sabina Shuxrat qizi	
Imijning ijtimoiy-psixologik fenomen sifatida talqini	160
Jo'rayeva Sohibjamol Norqobilovna	
Inklyuziv kompetensiya tushunchasining ilmiy-nazariy asoslari	163
Abdubannobova Mahliyo Abdurashid qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijtimoiy-emotsional kompetentsiyalarini rivojlantirish texnologiyalari	167
Abdurasulova Dilnoza Abdug'ani qizi	
Muxammas (taxmis) janrining o'zbek she'riyatidagi tarixiy taraqqiyoti va zamonaviy poetik talqinlari	170
Avazova Sitara	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti va ota-onalar hamkorligining asosiy shakllari.....	173
Babayeva Dono Razzakovna, Erkinova Madinabonu Otabek qizi, Xolmatova O'g'li Tojiddin qizi	
Yangi taraqqiyot davrida talaba-yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlashning ijtimoiy-pedagogik muammo sifatida	177
Botirova Zohida Doniyor qizi	
Logoritmikada sportga asoslangan o'yinlar	180
Dilfuza Ochilova Zayniddinovna	
Jismoniy tarbiyaning o'quvchilarning kognitiv rivojlanishiga ta'siri (Andijon shahridagi Prezident maktabi tajribasi asosida).....	184
Ibragimov Shuhratbek Iminjonovich	

Bolajak tarbiyachilarni tarbiyaviy faoliyatga tayyorlashda integrativ yondashuvning zaruriyati	188
Karimova Feruzaxon Zakirovna	
Effective Techniques of Teaching Foreign Language Classes: a Sample of The 4CS Method	191
Khaitmuratova Zarina Sobirdjanovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni intellektual imkoniyatlarini tabiat bilan tanishtirish orqali shakllantirish ..	193
Maxmudova Durdona Mirkarimovna	
O'quvchilarning kasbiy ma'naviy dunyoqarashini shakllantirishning pedagogik xususiyatlari	196
Mutallibjonov Ma'rufjon	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni kun tartibini to'g'ri tashkil etish	200
Muxtorova Mohira Ma'rufjon qizi	
Aksiologik yondashuv asosida altruistik ko'nikmalarni shakllantirish jarayonida ijtimoiy faoliyatni amalga oshirish	204
Norboyeva Moxigul Shavkat qizi	
O'smirlarda agressiv xulq-atvorini psixologik o'rganishning o'ziga xos xususiyatlari	207
Norqulova Dildora Shavkat qizi	
Raqamlashtirish jarayonida bo'lajak muhandislarni ishlab chiqarish-texnologik faoliyatiga tayyorlashning dasturiy-metodik ta'minoti	211
Nurov O'tkir Xudoyberdiyevich	
Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy etilish	214
O'roqova Zilola Salomovna	
Pedagogika ta'lim yo'nalishi talabalarida amaliy tayyorgarlik tushunchasi va uning mazmun-mohiyati.....	217
Qaramanov Obid Xudayberdiyevich	
Pedagoglar uchun sun'iy intellekt asosidagi shaxsiylashtirilgan ta'lim imkoniyatlari	221
Qarshiyev Jamshid Murotaliyevich	
Talabalarda psixologik moslashuvchanlikda refleksiya mohiyati va kognitiv qobiliyatni rivojlantirish samaradorligi.....	226
Ravshanova Nargiza Norboyevna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida integrallashgan mashg'ulotlarni tashkil etish	230
S. Irisova	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida marketing faoliyatini tizimli tashkil etishning nazariy asoslari	233
Sadikova Dilafuz Xusanovna, Qo'chqorova Munisa Anvar qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning dialogik nutqini xalq ertaklari asosida rivojlantirish	237
Seitmuratova Venera Jumamuratovna, Abduraufova Muxayyo Xabibullo qizi	
Bolalarni maktabga tayyorlashda psixologik yondashuv	241
Seitmuratova Venera Jumamuratovna, Sanoqulova Gulasal Nurillo qizi	
Sun'iy intellektni tibbiy oliy ta'lim o'quv dasturlarini ishlab chiqishda qo'llash: innovatsion yondashuvlar va tajribalar	246
Toxirova Farida Olimjonovna	
Talabalarni estetik tarbiyalashda milliy xalq o'yinlaridan foydalanish modeli.....	251
Usarov Murodjon Mamarasul o'g'li	
Xalqaro kimyo olimpiadalariga o'quvchilarni tayyorlashda xalqaro baholash tadqiqotlariga asoslangan kreativ topshiriqlar va fanlararo integratsiyadan foydalanish metodikasi	254
Usmanov Baxtiyor Xabibullayevich	
Xoja (Sayyid Poshshoxoja ibn Abdulvahhobxo'ja) va uning asarlarining o'zbek nasridagi o'ri va ahamiyati.....	258
Valijonova Mahzunabonu	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari boshqaruvida diversifikatsiya: tizimli yondashuv va rivojlanish strategiyalari	261
Xakimova Sevara Shavkat qizi	
STEAM texnologiyasini nodavlat ta'lim tashkilotlarida ommalashtirishning ijobiy tomonlari.....	264
Xalokova Maksudaxon Ergashevna, Melnikova Zaynura	
Muhammad Sodik Qoshg'ariy asarlarida ma'naviy-axloqiy tarbiya nazariyasi.....	267
Moxira Niyozqulova Nuraliyevna	

Sun'iy intellekt texnologiyalari asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ona tili fanini o'qitish kompetentligini rivojlantirish metodikasi (AQSh tajribasi).....	270
<i>Olimjonova Dilnavoz Maribjon qizi</i>	
Xalqaro baholash dasturlari mohiyati va ahamiyati	274
<i>Vohidova Ibodat Hurmatullayevna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari ta'lim-tarbiya jarayonida shaxsga yo'naltirilgan yondashuv	277
<i>Xujamiyarov Sa'dullo Choriyevich</i>	
Davlat-xususiy sheriklik asosidagi nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlarida jamoatchilik nazorati samaradorligini oshirish mexanizmlarini takomillashtirish.....	281
<i>Xusanova Dilraxon Botiraliyevna</i>	
Talabalarning jismoniy tayyorgarligida suzish mashg'ulotlarining ta'siri	285
<i>Zuxriddin Nasibovich Boboshev</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarni milliy-ma'naviy qadryatlar asosida tayyorlashning o'ziga xos xususiyatlari	289
<i>Abdullayev Muxammadimin Egamberdiyevich, Dadabayev Akramjon Askaraliyevich</i>	
Использование чат-ботов в образовательном процессе	294
<i>Мадаминова Наргизахон Жахонгир кизи</i>	
Формирование гендерной культуры детей старшего дошкольного возраста в контексте государственной стратегии Узбекистана	298
<i>Намазбаева Лола Закировна, Тиллабаева Малика Хабибуллаевна</i>	
STEAM технологии в дошкольном образовании	302
<i>Садикова Дилафруз Хусановна</i>	
Системная модель социально-эмоционального обучения в Узбекистане: интеграция подходов, основанных на школьном образовании и партнерстве семьи и школы	307
<i>Санакулова Нигора</i>	

TALABALARDA PSIXOLOGIK MOSLASHUVCHANLIKDA REFLEKSIYA MOHIYATI VA KOGNITIV QOBILIYATNI RIVOJLANTIRISH SAMARADORLIGI

Ravshanova Nargiza Norboyevna

Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti
"Maktabgacha ta'lim nazariyasi va metodikasi"

Annotatsiya: Mazkur maqolada talabalarda psixologik moslashuvchanlikni shakllantirish jarayonida refleksiya mohiyati hamda kognitiv qobiliyatlarni rivojlantirish samaradorligi masalalari tahlil etilgan. Tadqiqotda refleksiv faoliyat talabani o'z-o'zini anglash, hissiy holatini boshqarish va o'quv jarayoniga moslashuvchanligini oshirishning muhim omili sifatida ko'rib chiqiladi. Shuningdek, kognitiv qobiliyatlarni rivojlantirish orqali talabalarning mustaqil fikrlash, muammoli vaziyatlarni hal etish va qaror qabul qilish kompetensiyalarini shakllantirish imkoniyatlari yoritilgan. Tadqiqot natijalari psixologik moslashuvchanlikni ta'minlashda refleksiya va kognitiv rivojlanishning o'zaro uzviy bog'liqligini asoslab beradi hamda oliy ta'lim tizimida amaliy qo'llash uchun tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: psixologik moslashuvchanlik, refleksiya, kognitiv qobiliyatlarni, talaba shaxsi, o'zini anglash, mustaqil fikrlash, ta'lim jarayoni.

Abstract: In this article, the issues of the essence of reflection and the effectiveness of the development of cognitive abilities in the process of forming psychological flexibility in students are analyzed. In this article, the issues of the essence of reflection and the effectiveness of the development of cognitive abilities in the process of forming psychological flexibility in this article, the issues of the essence of reflection and the effectiveness of the development of cognitive abilities in the process of forming psychological flexibility in students are analyzed. The study considers reflexive activity as an important factor in improving the student's self-awareness, emotional state management, and flexibility to the learning process. Also, through the development of cognitive abilities, the opportunities of students to independently think, Solve Problem situations and Form decision-making competencies are covered. The results of the study justify the inextricable relationship of reflection and cognitive development in ensuring psychological flexibility, and recommendations have been developed for practical application in the higher education system.

Key words: psychological flexibility, reflection, cognitive abilities, student personality, self-awareness, independent thinking, educational process.

Аннотация: В данной статье проанализированы вопросы сущности рефлексии и эффективности развития познавательных способностей в процессе формирования психологической гибкости у учащихся. В данной статье проанализированы вопросы сущности рефлексии и эффективности развития познавательных способностей в процессе формирования психологической гибкости у учащихся. В исследовании рефлексивная деятельность рассматривается как важный фактор повышения самосознания, управления эмоциональным состоянием ученика, его гибкости в процессе обучения. Также освещается возможность формирования у учащихся компетенций самостоятельного мышления, решения проблемных ситуаций и принятия решений путем развития познавательных способностей. Результаты исследования обосновывают взаимосвязь рефлексии и когнитивного развития в обеспечении психологической гибкости, а также разработаны рекомендации для практического применения в системе высшего образования.

Ключевые слова: психологическая гибкость, рефлексия, познавательные способности, личность ученика, самосознание, самостоятельное мышление, учебный процесс.

KIRISH

Talabalarda psixologik moslashuvchanlikda refleksiya mohiyati va uning kognitiv qobiliyatni rivojlantirishdagi rolini yaxshiroq tushunish uchun aqliy faoliyatni tahlil qilishga murojaat qilish kerak, uning davomida individual aqliy jarayonlar (intellektual operatsiyalar) va ularning natijalari aks ettiriladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Buyuk rus olimi, faylasufi va psixologi Sergey Leonidovich Rubinshteynning asarlarida aqliy jarayonning tabiati vazifani bajarishga qaratilgan harakat yoki harakatda namoyon bo'ladi. Vazifa shaxsning aqliy faoliyatining maqsadini o'z ichiga oladi, bu maqsad tomonidan belgilangan shartlar bilan bog'liq. Maqsadga erishish yoki vazifani bajarishga qaratilgan har qanday subyektning aqliy harakati ^[2] subyektning ba'zi motivlariga asoslanadi. Har qanday ruhiy jarayonning boshlang'ich nuqtasi odatda muammoli vaziyatdir. Inson fikri faqat biror narsani tushunish zarurati bilan boshqarilganda amal qiladi. Muammoli vaziyat yoki savol, ajablanib, sarosimaga tushish yoki qarama-qarshilik fikrlashni aqliy jarayon sifatida boshlaydi. Insonning fikrlash jarayoniga jalb qilinishi muammoli vaziyat bilan belgilanadi. Fikrlash har doim muammolarni hal qilishga qaratilgan (Rubinshteyn, 1958). Ushbu fikrlarga muvofiq, biz fikrlashning boshlanishi uning tugashini anglatishi kerakligini tasavvur qilishimiz mumkin. Shunday qilib, muammoni hal qilish fikrlash jarayonining tug'ma maqsadidir. Agar maqsadga erishilmasa, mavzu umidsizlikni yoki muvaffaqiyatsizlikni boshdan kechiradi.

Fikrlash dinamikasi "fikrlash subyektini" ning hissiy farovonligi bilan bog'liq bo'lib, uning ruhiy holati boshida keskin, oxirida esa qoniqtirilgan yoki bo'shashgan. Umuman olganda, haqiqiy fikrlash insonning butun aqliy hayotini anglatadi. Fikrlash amaliyot bilan chambarchas bog'liq bo'lganligi va insonning ehtiyojlari va tashvishlaridan kelib chiqqanligi sababli, subyektiv tajriba va insonning atrof-muhitga bo'lgan munosabati bilan ifodalanagan hissiy hodisalar va his-tuyg'ular har qanday intellektual jarayonda birlashadi va uni ifodali qiladi. Rubinshteynning (1995) fikriga ko'ra, fikrlash emas, balki inson o'ylaydi, shuning uchun his-tuyg'ular har qanday fikrlashda paydo bo'ladi.

Bu erda men Rubinshteynga fikrlash nima ekanligini tushunish uchun asosiy fikrlarni ta'kidlash uchun murojaat qilaman. Birinchidan, fikrlash subyektisiz fikrlashni tahlil qilish mumkin emas. Fikr emas, balki odam o'ylaydi. Inson fikrlash bilan shug'ullanadi. Ikkinchi nuqta shundaki, har qanday fikrlash, uning tuzilishi tufayli, vazifani bajarishga qaratilgan harakatdir. Rubinshteynning fikriga ko'ra, insonning ehtiyojlari va harakatlari, maqsadi (vazifaning bir qismi) va shartlari (vazifani qo'yadigan) harakat tuzilishini tashkil etuvchi elementlardir. Uchinchi nuqta shundaki, fikrlash ongli ravishda tartibga solinadigan operatsiyalar natijasida yuzaga keladi yoki aniqrog'i, u intellektual operatsiyalar tizimi tomonidan shakllanadi. Va oxirgi, to'rtinchi nuqta shundaki, fikrlash jarayonini anglash tanqid va tekshirish orqali ta'minlanadi. Rubinshteyn (1995) fikrlashning butun yo'nalishi fikrlash jarayonida bajariladigan vazifa subyektining xabardorligi bilan belgilanishini ta'kidlaydi. Ushbu jarayon ongli ravishda tartibga solinadigan intellektual operatsiyalar tizimi sifatida boshdan kechiriladi. Bu erda fikrlash, fikrlash jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan har qanday fikrdan farqli o'laroq, fikrlash bajarishi kerak bo'lgan vazifa va vazifa shartlari bilan bog'liq.

Talabalarda psixologik moslashuvchanlikda refleksivligini rivojlantirishga kognitiv-bixevioral yondashuvlar samaradorligi

Ushbu fikrlarga ko'ra, fikrlash jarayon sifatida fikrlash ishlab chiqarishni anglatadi. Bu erda men mavzuni uning fikrlashida yanada ta'sir qiladigan fikrlarni nazarda tutyapman. Shu nuqtai nazardan, Rubinshteyn va I. M. Sechenovning ba'zi takliflarini eslatib o'tish kerak, ularning ishlari fikrlash tabiati va muammolarni hal qilish jarayonini tushunishga katta ta'sir ko'rsatdi. Rubinshteynning (1958) fikriga ko'ra, ko'tarilgan muammo, uning obyektiv xususiyatlari va tamoyillarining umumiyligida, yangi munosabatlar bilan bog'liq va shu bilan yangi tushunchalarda qayd etilgan yangi munosabatlar va xususiyatlarni yaratish bilan bog'liq. Shunday qilib, muammo yangi tarkibni jalb qilishi mumkin va ehtimol har safar yangi tomonga buriladi. Bu Sechenov (1952) ta'kidlaganidek, mavzuning har bir burilishi va mazmundan olib tashlanishi yangi fikrdir. Rubinshteynning (1958) fikriga ko'ra, ko'tarilgan muammo, uning obyektiv xususiyatlari va tamoyillarining umumiyligida, yangi munosabatlar bilan bog'liq va shu bilan yangi tushunchalarda qayd etilgan yangi munosabatlar va xususiyatlarni yaratish bilan bog'liq. Shuning uchun, fikrlar to'plami mavzuning mazmunini tavsiflaydi. Bu jarayonlarning barchasi aqliy tarkibni keltirib chiqaradi. Shubhasiz, ushbu tarkib g'oyalarni o'zlashtirish orqali boyitiladi, ammo xuddi shu g'oyalar idrok bilan bog'liq bo'lsa, samarali ravishda o'zlashtiriladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Harakat yoki harakatning mazmunini boyitish uchun fikrlash ongli yoki ongsiz ravishda tushunilishi mumkin bo'lgan ruhiy tarkib bilan ishlaydi. Ushbu ish aqlii operatsiyalar yordamida amalga oshiriladi. Jarayon motivlar, maqsadlar, shuningdek dasturlash, qaror qabul qilish (sxemalar bilan ishlash), jarayonlarni tekshirish va nazorat qilish bilan tavsiflanadi.

Fikrlashni aqliy jarayon sifatida tahlil qilib, agar fikrlashdan aks ettirishni olib tashlasam, uni eritib yuborish mumkinligini ko'rsatmoqchi edim. Shunday qilib, aks ettirishni fikrlashdan ajratilgan alohida jarayon deb hisoblash mumkin emas. Fikrlash o'z-o'zidan fikrlash emas (bu fikrlash haqida o'ylash emas). U fikrlash subyektining aqliy funktsiyasi vazifasini bajaradi va u uchun muhim muammoni hal qiladi. Subyekt aqliy faoliyatni

tashkil qilib, muammoni hal qilish jarayonini tushunadi va natija g'oyasiga asoslanadi. Muammo fikrlash orqali hal qilinganligi sababli, mavzu muammoni hal qilish bilan bog'liq fikrlar poezdidan xabardor bo'lishni boshlaydi. Shunday qilib, mavzu o'z fikrlarini tartibga solishni va ularni vazifa shartlariga muvofiq boshqarishni o'rganadi. Ushbu jarayon matematikani o'rganish bilan tasvirlangan. Matematika darslari o'qituvchisi o'quvchilarni o'rganishga o'rgatadi. O'zingizning harakatlaringizni (aqliy va amaliy) kuzatib borish va ularning to'g'riligini aniqlash uchun umumlashtirilgan qobiliyat shaxsiy xususiyatga aylanadi. Shunday qilib, refleksivlik kabi (umumiy qabul qilingan) shaxsiyat xususiyati mavjudligini ta'kidlash mumkin.

Refleksivlik-bu fikrlashni yo'naltirish, tashkil etish va boshqarish orqali har qanday faoliyatni muvaffaqiyatli amalga oshirishga yordam beradigan shaxsiy xususiyat. Biror kishi refleksivlik yordamida vazifalarni bajarish va fikrlarining borishini boshqaradi. Bu erda men aqliy jarayonlarni amalga oshirish jarayonini ochib beradigan intellektual aks ettirishga e'tibor qarataman. Ushbu turdagi aks ettirish sizning obyektigiz va u bilan qanday munosabatda bo'lishingiz haqidagi bilimlarga tegishli. Intellektual aks ettirish asosan pedagogik va muhandislik psixologiyasi kabi sohalarida axborotni qayta ishlashning kognitiv jarayonlarini tashkil etish muammolari va odatdagi muammolarni hal qilishni o'rgatish usullarini ishlab chiqish bilan bog'liq holda o'rganilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ekspperimental ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, umumiy intellektual operatsiyalarning yuqori ko'rsatkichlariga ega bo'lgan to'rtinchi sinf o'quvchilarida refleksivlik shaxsiyat xususiyati sifatida yuqori darajada rivojlangan. Ushbu topilma yuqori intellektual rivojlanish o'quvchilarning aks ettirishini aniqlaydimi yoki aks ettirishning rivojlanishi o'quvchilarning aql-idrokini aniqlaydimi degan savolni tug'diradi. Refleksivlik ko'rsatkichlari va intellektual operatsiyalar ko'rsatkichlari o'rtasida mazmunli korrelyatsiyalarni ko'rsatgan oldingi tadqiqotlarim natijalariga ko'ra, refleksivlik va intellektual rivojlanish o'zaro bog'liq deb aytish mumkin. Tadqiqotimda shuni ham aniqladimki, talabalar o'zlarining individual refleksivligini qanchalik ko'p namoyon qilsalar, ular o'zlarining intellektual operatsiyalari haqida o'ylash qobiliyatini shunchalik ko'p namoyon etadilar. Shunday qilib, refleksivlikning rivojlanish darajasi umumiy intellektual qobiliyatlarga bog'liq degan xulosaga kelishimiz mumkin.

Intellektual operatsiyalarni o'zlashtirish orqali qobiliyatlarni rivojlantirish jarayonida refleksivlik darajasi individual intellektual operatsiyalarni va shuning uchun umuman qobiliyatlarni muvaffaqiyatli o'zlashtirishda namoyon bo'ladi. Bu erda keltirilgan tadqiqot ma'lumotlari shuni ko'rsatadiki, talabalarning intellektual operatsiyalarni o'zlashtirishi ularning refleksivligini rivojlantirish bilan birga bo'lishi kerak.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Hozirgi vaqtda o'quv jarayonida refleksivlik mexanizmlarini rivojlantirish o'quvchilarning intellektual vazifalarni bajarish qobiliyatlari, qobiliyatlari va ko'nikmalarini rivojlantirish orqali ta'lim sifatini oshirishning istiqbolli usullaridan biri bo'lib tuyuladi. Shu bilan birga, refleksivlikni rivojlantirish o'qituvchilar o'quv jarayonida erishmoqchi bo'lgan muhim maqsad sifatida qaralmasligi aniq. O'qituvchilar faoliyatining ushbu jihatini o'rganish talabalarning o'qishning dastlabki bosqichlarida o'qitish sifatini oshirish uchun muhimdir. Bu erda ota-onalarning roli ham muhimdir, ayniqsa maktab refleksivlikni rivojlantira olmasa. Boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarda aks ettirishni shakllantirish va uni rivojlantirishga qaratilgan ko'plab vazifalar mavjud. Siz bolalar bilan suhbatlar o'tkazishingiz mumkin, masalan, adabiyotlarni, dolzarb voqealarni, boshqa odamlarning harakatlari va reaksiyalarini tahlil qilish. Shunday qilib, ko'rsatilganidek, asboblarning spektri etarli bo'lishi mumkin; ammo, ularning bolaning intellektual salohiyatini rivojlantirishdagi ahamiyatiga e'tibor qaratish lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Sheraliyevna O. H. Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqining grammatik to'g'riligini shakllantirish // Лучшие интеллектуальные исследования. – 2023. – Т. 10, № 1. – В. 179–185.
2. Sheraliyevna O. X. Maktabgacha yoshdagi bolalarni suhbat qurish orqali nutqini o'stirish usullari // Лучшие интеллектуальные исследования. – 2024. – Т. 17, № 4. – В. 82–85.
3. Ochilova X. S. Maktabgacha yoshdagi bolalarda kitobxonlik madaniyatini shakllantirish yo'llari // Inter education & global study. – 2024. – № 7. – В. 144–148.
4. Sheraliyevna O. H. Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirish yo'llari // Лучшие интеллектуальные исследования. – 2023. – Т. 8, № 4. – В. 70–75.
5. Sheraliyevna O. H. Tarbiya – ijtimoiy hodisa // Лучшие интеллектуальные исследования. – 2023. – Т. 11, № 1. – В. 130–132.
6. To'liqinovna M. S. Maktabgacha ta'limda bolalar nutqini rivojlantirish metodik tavsiyalarini ishlab chiqish // Образование, наука и инновационные идеи в мире. – 2023. – Т. 19, № 1. – В. 57–60.
7. To'liqinovna M. S. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida nutq o'stirish jarayonida bolalarning mustaqil fikrlashga o'rgatish metodikasini takomillashtirish // Образование, наука и инновационные идеи в мире. – 2023. – Т. 14, № 1. – В. 177–179.

8. To'liqinova M. S. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida nutq o'stirish jarayonida bolalarning mustaqil fikrlashga o'rgatish metodikasini takomillashtirish // PEDAGOGS jurnali. – 2023. – T. 26, № 1. – B. 163–165.
9. Musulmonova S. T. Basic principles of creating a subject-developing environment // International scientific and practical conference "The Time of Scientific Progress". – 2022. – Vol. 1, № 3. – P. 140–144.
10. Musulmonova S. T. Use of the method of point development in teaching students of pre-school educational organizations to think independently // Analysis of World Scientific Views: International Scientific Journal. – 2023. – Vol. 1, № 4. – P. 78–83.
11. Maxmutazimova Y. Maktabgacha yoshdagi bolalarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishda STEAM texnologiyasidan foydalanish // Maktabgacha va maktab ta'limi jurnali. – 2025. – T. 3, № 1.
12. Raxmatovna M. Y. The importance of developing technical creativity and engineering skills in preschool children. – Shokh Library, 2025.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №1(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.